

Viðmerkingar:

Viðmerkingar til ábreiðslu frá Kristiani Magnussen, lögtingsmanni

– um Hjálpartólamiðstöðina í Krosskasti í SVF tann 20.01.1999

Vit vita ekki, hvat *itokiliga* lá í orðum Kristians um, at tað viðvíkjandi hjálpartólamiðstöðini ikki "er ein spurningur um pengar, men um at fáa skipanina at arbeiða betur". Men vit ivast ikki í, at tað eru fleiri sum seta eina illa arbeiðandi skipan í samband við ódugnaskap hjá teim, ið manna hana. Tí hesar viðmerkingar.

Vit skulu vera tær fyrstu til at viðurkenna, at hjálpartólamiðstöðin ikki er nóg góð. Og næst eftir brúkarar eru starvsfólkini á Hjálpartólamiðstöðini (HTM) tær, sum best merkja sviðan og mest eru horn um, at stöðan er sum hon er.

Mong eru tær, ið hava gjørt vart við ónøgð sína úttan úrslit. Nevnt kunnu MBF, foreldrabólkar at brekaðum børnum, heima-rókt, eldrarefing og heilsu- og skúlaverk, umframt einstaklingar, ið hava bið á rimiliga leingi eftir at mál teirra verður viðgjørt. Arbeiðsbólkar hava kannað viðurskiptini, og álít og uppritt eru skrivandi. Nevnt kann m.a. álitið frá Samskipanarnevndini frá 1992, ið landsstýrið setti at gera uppskot um, hvussu útveganin og endurnýtslan av hjálpartólum fyri brekað kundir samskipast millum almanna- og skúla- verk. Mælt varð til, at samskipan varð framd 1. Jan-

uar 1993. Hvat er komið burtúr hesum veltaverkum er torført at fáa eyga á. Hjálpartólamiðstöðin er enn sera flokt, og til at loysa hovaðsfløkuna varð 1. Desember 1998 settur ein projekt-leiðari í 3 mánaðir. Biðja verður í spenningi eftir úrslitum.

HTM hevur, úttan úrslit, víst politiska myndugleikanum á, at hon ikki megna at fylgja við vaksandi tørvnum á hjálpartólum, bústaðarbroytingum o.o., og vaksandi krøvnum til sjálva tenastuna frá viðskiftafólki. Ongin hjálp er heldur fingin til raðfesting, soleiðis at samsvar er imillum tenastuna og orkuna at útina hana. Tað er nærum ikki mark fyri útbodnum av hjálpartólum og øðrum veitingum, sum kunnu lætta um gerandisdagin hjá teim, ið bera brek ella hava varandi sjúku. Men tí kannst ikki hava eitt vortuð sum SMS og eitt starvsfólkalið sum kiosk á Landssjúkrahúsini. Tað er eyðsað, Sama er galdandi innan almenna tenastu.

Nevnd, sett av Føroya Landsstýri, gjørdi í 1987 álitið við tí endamáli, at seta á stovn hjálpartólamiðstöð í Føroyum. Í hesum álitið stendur m.a.: "virksemið eigur at fevna um ráðgeving, upplýsing, undirvisning, framsýning og goymslu, og

skipað eigur at verða fyri landsfevnandi endurnýtslu". "Starvsfólkatalið, sum skotið verður upp, er munandi lægri enn á samsvarandi stovnum aðrastaðni og tað verður trupult at fáa HTM at virka eftir sínum endamáli, um uppskotið verður skert". "Skotið verður upp at jatta 6 starvsfólk í 1988, t.e. leiðari, 2 terapeutar, 1 skrivstovufólk, 1 teknikari og 1 goymslufólk". "Raksturinn verður 2.265.000."

HTM hevur nú virkað í 10 ár og hevur eftir forimuni veitt tær tenastur, ið álagdar eru stovninum. Arbeiðsmongdin er økt við fúkingi ferð tær seinastu árini og hava vit í dag 3.500 persónar skrásett sum brúkarar. Mett varð upprunaliga í 1988, at talan fór at verða um eini 300-400 mál. Hóast nóg øktu arbeiðsmongdina, er starvsfólkatalið bert økt við 1/4 málsviðgera og 1/2 reingerðarstarvi. Rakstrarjættanin er økt úr 2.265.000 kr í 1988 til 2.404.000 kr í 1998.

Tann parturin av fólki, ið torva flest hjálpartól, tær ellisbrekaðu, eru í stórum vøkstri. Aðrir bólkar, herundir børn og vaksin, ið eru fodd við breki, vegna vanlukku eru vordin óhjálpin ella vegna álvarsliga sjúku eru vordin avlamin, eru somuleiðis í vøkstri.

Tann tøkni- og fíggjarmeningin hevur einki minni enn kollvelt hjálpartólamiðstöðin. Útbúið er fleirfaldað og møguleikarnir at bota fyri brek við tøkni eru at kalla óavmarkaðir. Arliga verður keypt fyri umleið 12 mió. kr. í hjálpartólum. Aftrat hesum koma tær hjálpartól, ið verða latin til endurnýtslu. Mett verður, at vit tilsamans hava hjálpartól úti kring landið fyri uml. 60 mió. kr.

Almannalóggávan gevur sera rúm rætur at fáa slíkar reitingar jattaðar. Hetta serliga til politiski myndugleikin ongantíð nærri hevur ásett ella gjørt rættislinjur fyri, hvat kann veittast, til hvønn og undir hvørjum umstøðum, sum myndugleikin eftir lögin til eina og hvørja tíð hevur møguleika fyri – og eigur at gera, soleiðis at politisk stýring er á okinum. Hesin mangul ger tað samstundis sera torført hjá HTM at umsita okið.

Hjálpartólavirksemið er fyrst og fremst ein spurningur um, hvat tenastuðøði eitt samfelag avger at veita teim borgarum, ið bera brek. Hja ti, ið ber brek, er tað ein spurningur um *livsvirði*, sum fá hætta sær at vera kostnað á. Kannarar sita samstundis, at útvegan av tekniskum tiltøkum til brekað kunnu minka um tørvin á øðrum almanna- veitingum, t.d. roktarheimsplássum, heimarókt, avlamispensión, flutningsútreiðslu til rørdulubrekað og veitingum annars til roktar-

fólk og avvarðandi, ið verða sjúk ella fáa brek í sambandi við røkt.

Av tí at trupulleikarnir hjá teim, ið bera brek, eru sera ymiskir, er í ógvuliga stóran mun talan um individuella loysnir, tað veri seg sertilagað hjálpartól, avlambilar ella bústaðarbroytingar. Tí kunnu vit ikki tosa um ein stovn, ið *útlýggjar* hjálpartól um eina handilsskivu. Talan er í ógvuliga stóran um skræddaraseymaðar loysnir til hin einstaka. Og tað krevur heldir aðrar umstøður starvsfólkliga, enn tær. HTM hevur í dag.

Sum eitt domi um trupulleikar í skipanini kann nevntast, at HTM hevur brúkarar byggikonum at meta um, hvussu ein neyðug bústaðarbroyting kann gerast rimilg fyri viðskiftafólki og bilagast møgulegt fyri tað almenna, um hon samstundis skal lúka tær treytir, sum terapeutarnar á stovninum meta skulu uppfyllast fyri at gera tað liviligt hjá brúkararanum. Henda byggiskemuleika hevur HTM ongantíð sjálv havt. Tí má stovnurin taka til takkar við ta hjálp á hesum oki, aðrir almennir stovnar kunnu lata. At hesir stovnar ikki raðfesta uppgávur fyri ein annan stovn fremst, er ikki so løgi, og skuldi heldur ikki veri so torført at i-mynda sær. Tí kann ganga long tíð at fáa hesar metingar gjørdar. Sviðan av hesum merkja tær, ið mugu biðja í mánaðir eftir at fáa átroðkandi umbygging gjørdar. Akoyringarnar fær HTM.

Hóast dugnalig, eldhugað og ágrýtin starvsfólk, er sum vera man, trupult at veita eina nóg góða tenastu við verandi starvsfólkatali. Biðitiðin er longd munandi og trupult er at fáa tíð til

eina noktandi málsviðgerð. T.d. kann nevntast, at tað bert er tann eini teknikarin til sertilagan og viðlíkahald av øllum hjálpartólum og at 2 terapeutar eru til at gera alla málsviðgerð. Í hesum sambandi kann skoytast uppi, at HTM hevði 2 tænastubilar, ið nýttu verða til flutning kring landið, tá farið verður á heimaavitanir at meta um tørv, við hjálpartólum, til umvælingar av tólum o.a. Annar bilurin er niðurslitin og hevur staðuttan nummarplátur síðan juli mánaða 1998, og enn er ikki fingin figging til annan bil.

Vit eru sannford, at við at styrkja HTM rakstrarliga fáa vit ikki einans bót við tær tenastuna, men eisini betri møguleika fyri at stýra útreiðslurnar til "lógarbundu" jättanina á figgarløgtingslögin til hjálpartól o.a. "Lógarbundu" verður sett í gáseygu, tí jättanin er ikki meiri lógarbundu enn so, at møgulegt er til eina og hvørja tíð hjá fyrisingarlaga og politiska myndugleikanum at áseta nærri, hvussu, til hvat og undir hvørjum umstøðum, umsitingin "kann" veita hjálpartól o.líkn.

Eingin man ivast í, at tørvur er á eini veltvirkandi hjálpartólamiðstöð, men hvussu umfangandi virksemið skal vera og á hvørjum fakligum stóði tenastan skal veittast, er og verður ein politisk spurningur. Eisini aftaná at valtriðið er av.

Ynskilig hevið verið at fingi eitt sakligt orðaskifti um, hvørja hugsan fólk hava um viðurskiptini í samband við veitingar av hjálpartólum o.o. til fólk, ið bera brek.

Ida Stantcheva
Virkandi leiðari HTM

Helena bagatelistar dag teirra brekaðu

Tá munnligir fyrispurningar vóru í tinginum mikudagin, spurdi Dan Petersen Helenu Dam á Neystabø um »dag teirra brekaðu«

– Nær ætlar Helen aDam á Neystabø at fyriskipa tað fræðandi óðaskiftið um føroyskan sosialpolitikk? Hendan spurningin vildi Dan R. Petersen, lögtingsmaður í Fuglafirði hava landsstýrismannin í heilsu- og almannamálum at svara, tá munnligir fyrispurningar vóru á skránni á tingfundinum mikudagin.

Í viðmerkingum til spurningin segði Dan R. Petersen m. a., at Javnaðarflokkurin tann 3. desember í fjór í brævi til fjølmiðlarnar gjørdi greitt, at hesin dagur var altjóða handikappdagur samstundis sum fylst varð á, at landsstýrið einki hevði gjørt fyri at markera henda dagin.

Í brævi til lögtingið seinni sama dag boðaði Helena Dam á Neystabø frá, at landsstýrið ætlaði at skipa fyri aðalóðaskifti á

lögtingi seinni í desember 1998 um føroyskan sosialpolitikk vvirðuvur. Frágreiðing skuldi lýsa viðurskiptini hjá brekaðum, og hvussu vit bota um tær. Nýggj forsorgarlóg skuldi samtykjast eins og nýggj barnaforsorgarlóg. Skapast skuldu lógarkarmar fyri tilveru teirra brekaðu, bústaðarviðurskipti, arbeiðsmøguleikar og atkomumøguleikar hjá brekaðum skuldu takast upp. Hetta var ein partur av innihaldinum í tí væntaða óðaskiftinum.

Nú vit eru komin inn í fjórðu viku av 1999, hevur enn einki óðaskifti um stöðuna hjá samfelagsins veikasta bólk í verið.

Helena Dam á Neystabø svaraði, at málið var so stórt, og at nýggjur almannastjórnir var settur í starv í hesum tíðarskeiði. Hon segði eisini, at hon helt, at spjallurin yvirdrá-

atiseraði málið.

– Men hesum eri eg als ikki samdur í, sigur Dan Petersen. Hann sigur, at málið ikki er størri í dag, enn tað var tann 3. desember í fjór, og heldur tað vera vána undanforslu at brúka, bara tí landsstýrismaðurin hevur »gloymt« at markera dagin.

Dan R. Petersen sigur eisini, at nýggi almennastjórnin er gamal í garði á Almennastovuni, so hann skilir ikki, hví tað skal vera nókur forðing í hesum máli.

– Hon kann siga, at eg yvirdrámatiseri, men eg vil pástanda, at tað er landsstýrismaðurin í heilsu- og almannamálum, sum bagatelistar málið, sigur Dan R. Petersen.

Hava verið gíslar í seks ár

Missionsfelag, sum hevur nógvar føroyingar í tenastu, heitir á kristin um at minnst trýggjar trúðarar, sum í morgin hava verið gíslar í seks ár

Í morgin, sunnudagin 31. januar, verða seks ár liðin, síðani trýggir amerikenn, sum vóru í tenastu hjá trúðararfelagsskapinum New Tribes Mission, NTM, vórðu tiknir gíslar. Teir starvaðust í Panama, tá teir vóru rændir av yvirgangsmönnum, sum komu úr Colombia og fóru aftur um markið til Colombia við gíslum.

Teir, sum vóru tiknir, virkaðu í sama trúðararfelagsskapi sum fleiri føroyingar arbeiða í – eitt nú Óli á Gromma Jacobsen úr Klaksvík, ið er í aðalnevndini í felagsskapinum, sum hevur fleiri enn trý túsund trúðarar kring knottin.

Einki hevur verið at hoyrt og sæð til teir trýggjar Dave Mankins, Mark Rich og Rick Tenenoff í hesi seks árin, men tað hava verið

Einki hevur verið at hoyrt og sæð til teir trýggjar Dave Mankins, Mark Rich og Rick Tenenoff í hesi seks árin

dagin fyri gíslatøkuna hevur NTM heitt á øll kristin kring allan heim um at í morgin á ein serligan hátt at minnst teir trýggjar, familjur teirra og arbeiðið, sum verður gjørt fyri at fáa teir leysar aftur.

Í sambandi við seks ára